

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Музичне мистецтво”

Спеціалізація
“Оркестрові струнні інструменти”

Київ 2007

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Музичне мистецтво”

Спеціалізація
“Оркестрові струнні інструменти”

Київ 2007

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру
навчальних закладів культури і мистецтв України

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 16 с.

Обсяг курсу – 216 годин
Індивідуальних – 136 годин
Самостійних – 80 годин

Укладач	О. Є. Моргуненко – викладач Херсонського музичного училища
Рецензенти:	С. Д. Дегтярьова – викладач Миколаївського державного вищого музичного училища О. П. Єргісва – викладач Одеського училища мистецтв і культури ім. К. Ф. Данькевича
Редактор	С. Д. Колесник
Відповідальний за випуск	А. І. Ткаченко

Навчальне видання

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 0,93. Наклад 100 прим.

ПП “НОВА КНИГА”

21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20;
Тел./факс: (0432) 52-34-82, 52-34-81
E-mail: zbut@novaknyha.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2646 від 11.10.2006 р.

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з “Педагогічної практики” спеціалізації “Оркестрові струнні інструменти” призначена для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації.

Програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки молодого спеціаліста та відповідає державним стандартам вищої освіти.

Дисципліна “Педагогічна практика” відповідно до навчального плану відноситься до комплексу дисциплін професійно-практичної підготовки.

Разом з “Методикою викладання гри на інструменті”, “Методикою виконавського аналізу педагогічного репертуару” та іншими вона забезпечує підготовку молодшого спеціаліста з кваліфікації “Викладач”.

Дисципліна включає 4 кредити, що складає 216 годин, з них практичних – 136 годин, самостійних – 80 годин.

Програма розрахована на вивчення дисципліни протягом 4-х семестрів (III та IV курси). Заняття індивідуальні та самостійні.

Мета курсу педагогічної практики – підготувати студентів до самостійної професійної діяльності в якості викладача спеціальних дисциплін дитячих музичних шкіл естетичного виховання.

Даний курс має сприяти формуванню педагогічних навичок і умінь студентів на основі практичних і теоретичних знань, які отримані в класі по спеціальності при вивченні курсів “Методика навчання гри на інструменті” й “Основи педагогіки і психології”.

За період проходження курсу студенти повинні оволодіти і навчитися застосовувати на практиці теоретичні знання і використовувати основні методи музичної педагогіки, засвоїти всі форми роботи з учнями, ознайомитися з процесом навчання в ДШЕВ.

Після проходження педагогічної практики студенти повинні вміти:

- визначити музичні здібності учнів, переваги і недоліки їх музично-художнього та технічного розвитку, особистісні якості;
- правильно будувати урок із спеціальності з учнями різної обдарованості й підготовленості на різних етапах навчання;
- підбирати репертуар і складати індивідуальний план на кожному етапі розвитку і навчання учня;
- розкривати ідейно-художній зміст творів, що вивчаються; методично правильно їх аналізувати;
- спрямувати розвиток виконавчих навичок учнів, уміти зрозумілою мовою пояснити спосіб виконання технічних прийомів, виправляти дефекти виконавчого апарату, домагатися виконання своїх вказівок.

Студент повинен вивчати програмні вимоги дитячої музичної школи.

ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Основними принципами організації та проведення педагогічної практики є:

- максимальне наближення практичного навчання до умов майбутньої професійної діяльності;
- розвиток самостійності студента при постійному контролі і кваліфікаційному керівництві викладача, створення умов для розвитку творчих здібностей майбутнього музиканта-педагога.

Базами педагогічної практики можуть бути школи-студії, сектори педагогічної практики при навчальному закладі, музичні та загальноосвітні школи, гуртки художньої самодіяльності.

Керівництво всіма видами практики у навчальному закладі здійснює заступник директора з практичного навчання.

Загальне методичне керівництво здійснюють циклові (предметні) комісії.

Організація, контроль і методичне керівництво покладається на голову циклової комісії педагогічної практики або завідувача сектора

практики, який проводить методичні наради з педагогами-консультантами, здійснює систематичне спостереження за відвідуванням та якістю проведення занять, за своєчасними записами в журналах і веденням документації педагогами-консультантами та студентами-практикантами, присутній на екзаменах, академічних концертах і контрольних уроках, організовує обговорення їх результатів, здійснює проходження практики.

Безпосереднє методичне керівництво здійснює педагог-консультант. Основну увагу він повинен приділяти вихованню у студента інтересу і творчого ставлення до викладацької діяльності, розкривати найбільш раціональні методи розвитку виконавчих навичок у студентів різної музичної підготовленості та індивідуальності, допомагати студенту виявляти найбільш цінні якості дітей, формувати в них самостійність мислення.

Не менш важливим є розвиток у студентів певних організаційних навичок, необхідних для їх можливої майбутньої адміністративної діяльності в якості завідувача навчальної частини, відділу. Студенти під безпосереднім керівництвом практики спостерігають за відвідуванням, своєчасним веденням документації, організовують обговорення виступів учнів на залікових прослухуваннях та концертах. На таких концертах (заліках) вони теж виставляють оцінки учням.

Педагогічна практика проводиться за двома формами:

- практика спостереження – відвідування занять провідних викладачів, вивчення досвіду їх діяльності, ознайомлення із специфікою педагогічного та виховного процесів;
- проведення занять студентами під керівництвом викладача.

Практика-спостереження може проводитись на першому етапі проходження курсу як підготовка до самостійних занять з дітьми. Студентів направляють у класи досвідчених педагогів музичних шкіл. Протягом семестру вони регулярно відвідують заняття і ведуть короткі записи. Після уроків бажано проводити бесіду викладача з практикантом. Можливими є окремі доручення викладача практикантам (наприклад, перевірка виконання студентом завдання з подолання труднощів при вивченні творів тощо).

Самостійна робота передбачає різні форми роботи, в тому числі –

проведення викладачем-консультантом показового уроку з подальшим його ретельним аналізом і постановкою конкретних завдань перед учнями. Мета цього виду занять – розвиток у студента навичок побудови уроку, демонстрація основних принципів методики роботи в класі зі спеціальності, формування вміння аналізувати і узагальнювати свої враження від уроку. Ця форма занять найбільш актуальна на початку проходження педагогічної практики.

Проведення спільного заняття викладача та студента з дитиною (“змішані уроки”), з обговоренням окремих питань методики роботи по ходу уроку – одна з важливіших форм навчання на першому етапі. Мета занять – вибір правильних методів педагогічної діяльності, корегування дій студентів, розвиток їх ініціативи і самостійності.

Проведення уроку студентами в присутності викладача із подальшим аналізом і визначення його ефективності (“самостійні” уроки) включає конкретний аналіз консультантом самостійної роботи студента-практиканта, визначення правильності підходу до дитини та вміння працювати над музичним матеріалом. У бесіді зі студентами повинно бути виявлено мету уроку, вказано конкретні методи розв’язання художніх і технічних завдань у роботі над твором. Викладач повинен відзначити переваги та недоліки уроку, дати рекомендації по удосконаленню методів роботи. Цей тип занять потрібно проводити після набуття студентами конкретного педагогічного досвіду. Роль викладача-консультанта поступово ускладнюється до корегування окремих випадків у роботі студента.

Таким чином, на початку практики (V семестр) доцільні показові уроки викладача, а також “змішані” уроки. Поступово включається форма самостійного ведення уроку в присутності консультанта із наступним його аналізом, що в майбутньому стає основною формою практики.

У процесі проведення підсумкових уроків, котрі включають показ студентом засвоєної програми, викладач узагальнює результати роботи, аналізує відповідність цих підсумків запланованій меті, відзначає рівень успішності знань практиканта, відмічає найбільш ефективні методи роботи. Такого роду заняття можуть бути формою звіту студента з педагогічної практики в семестрі.

На консультаціях, під час підготовки студентів до роботи із дітьми педагог перевіряє його теоретичні знання в галузі педагогіки і методики, уміння формулювати і узагальнювати свої спостереження. На такого роду заняттях обговорюються і моделюються конкретні педагогічні ситуації з використанням рольових ігор, даються вказівки щодо складання характеристики та індивідуального плану, що передбачає всебічний розвиток музично-виконавських здібностей учня, аналізується рівень його технічної підготовленості, розробляється репертуарний список.

Такого роду консультації необхідно проводити на всіх етапах педагогічної практики.

Під час проведення педагогічної практики можливі й колективні уроки:

- проведення уроку найбільш підготовленим практикантом у присутності групи учнів і подальшим спільним обговоренням заняття;
- проведення уроку консультантом – показ варіантів розв’язання методичних завдань у роботі з учнями, різних за віком, рівнем підготовки, характером обдарованості;
- проведення занять у формі ділової гри: за завданням викладача практикант-педагог у присутності групи працює з практикантом-студентом над розв’язанням поставленого методичного завдання. Потім вони обмінюються ролями та в гру включаються інші студенти.

Колективні уроки сприяють активізації мислення учнів, створюють сприятливу атмосферу змагання та творчого пошуку. Їх доцільно впроваджувати на другому році педагогічної практики.

Студенти-практиканти повинні:

- підпорядковуватися режиму та вимогам адміністрації того навчального закладу, де проходить практика;
- відповідно розкладу з’являтися до консультанта на заняття із своїм учнем;
- під керівництвом викладача-консультанта укладати характеристику учня, яка б розкривала його особистісно-професійний комплекс, а також індивідуальний план (поточний і перспективний);

- вести щоденник учня та педагогічний щоденник практиканта (де окреслюються основні завдання уроку, важливі рекомендації консультанта, спостереження, висновок, завдання подальшої роботи);
- бути присутнім на всіх виступах учнів та брати активну участь у обговоренні;
- виконувати всі вимоги педагога-консультанта.

Наприкінці кожного семестру студенти подають характеристику та індивідуальний план учня з відмітками про виконання, щоденник педагогічних спостережень та відгуків консультанта про роботу студента-практиканта.

Два рази на навчальний рік практикант має підготувати учня до виступу на концерті, що є для практиканта звітом. Після концерту проводиться обговорення виступу учня.

Студентам, які повністю пройшли педагогічну практику і виконали її програму відповідно до вимог навчального плану, виставляється підсумкова оцінка.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Форма підсумкового контролю визначається навчальним планом: диференційований залік у VI та VIII семестрах. Один раз в семестр обов'язкове виконання програми з фаху учня сектору педпрактики, де оцінюється робота студента.

В оцінку роботи студента входить:

- робота з учнем;
- проведення відкритого уроку з учнем;
- вивчення методичної літератури, проведення семінарів-практикумів;
- відвідування методичних заходів викладачів музичного училища та ДШЕВ області.

“5” (відмінно) – сумлінне ставлення до дисципліни. Поважне ставлення до учня школи педагогічної практики. На уроках продемонструвати професійну мову, конкретні вимоги у роботі з учнем. У показі на

інструменті дотримуватись точних темпів, ритму, артикуляції, фразування, динаміки, штрихів. Передати стиль композитора, розкрити художній образ твору. Показувати учня в академічних концертах та екзаменах. Вміти професійно обговорювати виконання програм учнями педагогічної практики, при цьому бачити недоліки та аргументувати їх. Брати жваву участь у засіданнях “круглого столу” та конференціях, в написанні рефератів та обговорюванні заданих тем. Вивчати методичну літературу, вміти написати нотатки. Якісно вести документацію. Раз на півріччя здавати заліки з педагогічного репертуару. Продемонструвати виконавчі навички в грі на інструменті.

“4” (добре) – допускаються деякі недоліки в грі педагогічного репертуару: ритмічні, звукові. Неповне розкриття художнього образу. Документація ведеться не завжди планово.

“3” (задовільно) – посереднє виконання педагогічного репертуару, неповний аналіз засобів музичної виразності та методів роботи з твором, погане володіння професійною лексикою.

“2” (незадовільно) – відсутність на уроках, засіданнях, конференціях. Не вивчені твори з педагогічного репертуару або багато помилок, відсутність стилю, неправильний ритм, нема агогіки тощо. Не заповнюється документація.

ОРІЄНТОВНІ РЕПЕРТУАРНІ СПИСКИ

До цього розділу включені збірники вирав, етюдів, творів, які студент повинен вивчити протягом оволодіння дисципліною. Частина цих творів виноситься на залік з педагогічного репертуару, де студент повинен показати володіння більш поширеними творами в педагогічній практиці в різних класах навчання в ДШЕВ.

Скрипка

Школи, гамми, вправи, етюди

Григорян А.	Початкова школа гри на скрипці
Пархоменко О., Зельдис В.	Школа гри на скрипці
Родіонов К.	Початкові уроки гри на скрипці

Шальман С. Я буду скрипалем
Якубовська В. В гору по сходах

Гами, етюди та вправи у 24 тональностях

Пакетурас В., Грицю А.

Гами-дуети для починаючих скрипалів

Яншинов А. Гами та арпеджіо
Кайзер Г. Етюди
Вибрані етюди 1–3 класи ДМШ / Сост. М. Гарлицький, К. Родіонов,
К. Фортунатов. – М., 1981
Вибрані етюди 3–5 класи ДМШ / Сост. К. Фортунатов. – М., 1982.

Твори великої форми, п'єси

Аколаї А. Концерт
Бакланова Н. Концертіно
Вівальді А. Концерт ля мінор
Данкля Ш. Варіації
Зейтц Ф. Концерт
Комаровський А. Концерт
Рідінг О. Концерт
Яншинов А. Концертіно
Хрестоматія педагогічного репертуару. 1–2 класи ДМШ. Вип. 1. / Сост.
М. Гарлицький, К. Родіонов, Ю. Уткін, К. Фортунатов. – М., 1979.
Юний скрипаль. Вип. 1 / Сост. К. Фортунатов. – М., 1983.
Юний скрипаль. Вип. 2 / Сост. К. Фортунатов. – М., 1978.

Гами, вправи, етюди

Гржималі І. Вправи у гамах
Шрадк Г. Вправи
Крейцер Р. Етюди
Донт Я. Етюди, тв. 37
Фіорілло Ф. Етюди
Мазас Ж. Етюди, тетр. I
Вибрані етюди. Старші класи ДМШ / Сост. К. Фортунатов. – М., 1977.

Твори великої форми, п'єси

Беріо Ш. Концерт № 9
Вівальді А. Концерт Соль мажор
Віотті Дж. Концерт № 23, ч. I
Гендель Г. Соната соль мінор
Кореллі А. Соната соль мінор
Крейцер Р. Концерт
Роде П. Концерти: № 7; № 8, ч. I
Холлендер Г. Легкий концерт
Шпор Л. Концерт № 2, ч. I
Кабалевський Д. Альбом п'єс
Прокоф'єв С. Вибрані п'єси
Шостакович Д. Альбом п'єс
Збірка класичних п'єс / Ред.-сост. О. Агарков. – М., 1951.
Збірка п'єс російських та радянських композиторів / Ред.-сост.
О. Агарков. – М., 1951.
Збірка етюдів та віртуозних п'єс для музичної школи /
Ред.-сост. О. Агарков. – М. 1951
Юний скрипаль. Вип. 3 / Сост. К. Фортунатов – М., 1981.
Стеценко К. Танець / Обр. В. Стеценка.
Українська народна пісня
Вийшли в поле косарі. /
Обр. А. Комаровського
Зноско-Боровський О. Коломицький наспів
Косенко В. Вальс, Колискова, Купили ведмедика
Людкевич С. Колискова
Щуровський Ю. Варіації
Стеценко К. Пісня без слів
Дремлюга М. Лірична пісня
Лисенко М. Пісня без слів / Обр. О. Лисенка
Сумний спів / Обр. З. Дашака
Лятошинський Б. Мелодія
Зноско-Боровський О. Бурлеска
Степовий Я. Танець
Ревуцький Л. Інтермеццо
Знатоков Ю. Пісня і танець

Шольц П. Фантазія
Дремлюга М. Скерцо
Домінчен К. Скерцо

АЛЬТ

Школи, гами, вправи, етюди

Безруков Г, Ознобищев К. Школа для альта
Бруні А. Школа для альта

Школа юного альтиста

Ваксман А. Гама та вправи
Галаджиян, Константинов В. Етюди для початкового навчання
Страхов Є., Соколов Н. Гама, вправи, етюди

Твори великої форми, п'єси

Антюфєєв Б. Концерт
Вівальді А.-Рейтих М. Концерт До мажор
Гендель Г. Сонати
Хрестоматія для альта. Ч. 1 / Сост. і ред. М. Рейтих. – М., 1976.
Хрестоматія педагогічного репертуару для альта. Вип. I / Сост. і ред. М. Рейтих. – М., 1969.

Гама, вправи, етюди

Ваксман А. Вправи та гама у подвійних нотах
Григорян А. Гама та арпеджіо
Крейцер Р. Етюди
Рейтих М. Вибрані етюди

Твори великої форми, п'єси

Бортнянський Д. Соната До мажор
Вівальді А. Концерт ре-мінор
Зейдман Б. Концертіно
Кореллі А. Сонати
Телеман Г. Концерт Соль мажор
Хрестоматія для альта. Ч. 2 / Сост. і ред. М. Рейтих. – М., 1981.

ВІОЛОНЧЕЛЬ

Школи, гама, вправи, етюди

Давидов К. Школа гри на віолончелі
Лі С. Школа гри на віолончелі
Сапожніков Г. Школа гри на віолончелі
Мардеровський Л. Гама та арпеджіо
Давидов К. Віолончельні етюди

Твори великої форми, п'єси

Бреваль Ж. Б. Сонати
Гольтерман Г. Концерти №№ 3, 4, 5
Кленгель Ю. Концертіно
Ромберг Б. Сонати №№ 1, 4
Бакланова Н. 10 легких п'єс
Хрестоматія педагогічного репертуару для віолончелі. Вип. 1. 1–2 класи ДМШ / Ред.-сост. Р. Сапожніков. – М., 1967.
Хрестоматія педагогічного репертуару для віолончелі. Вип. 2. 3–4 класи ДМШ / Ред.-сост. Р. Сапожніков. – М., 1967.

Гама, вправи, етюди

Бакланова Н. Зміна позицій
Догцауер Ф. Етюди
Кальянов С. Віолончельна техніка
Куммер Ф. Етюди
Лі С. 40 мелодичних та прогресивних етюдів

Твори великої форми, п'єси

Бах І. Х. Концерт до мінор
Гайдн Й. Концерт Ре мажор (малий)
Гольтерман Г. Концерт № 3
Дюпор Ж. Сонати C dur
Ромберг Б. Концерт № 2. Концертіно
Саммартині Дж. Соната G dur
Легкі старовинні сонати. – М., 1978.
П'єси російських та радянських композиторів для віолончелі. – М., 1975.

Кирейко В.	Елегія пам'яті М. Лисенка
Колодуб Л.	Танок
Жербін М.	Танок. Вокаліз
Борисяк А.	Етюд
Лисенко М.	Елегія
Щуровський Ю.	Танець-рондо
Сечкін В.	Колискова
Стеценко К.	Вечірня пісня
Зноско-Боровський О.	Гумореска
Лисенко М.	Елегія пам'яті Т. Г. Шевченка
Дремлюга М.	Танець

Контрабас

Школи, гами, вправи, етюди

Милушкін А.	Школа гри на контрабасі
Раков Л.	Школа початкового навчання гри на контрабасі
Симандль Ф.	Школа гри на контрабасі
Хоменко В.	Нова аплікатура гам та арпеджіо для контрабаса
Якобсон Е.	Гами та арпеджіо
Легкі етюди для початкового навчання / Сост. Л. Раков. – М., 1982.	

Твори великої форми, п'єси

Бакланова Н.	Десять легких п'єс
<i>Вправи, етюди</i>	
Ратнер С.	Етюди
Симандль Ф.	Етюди
Вибрані етюди для контрабаса / Ред. Л. Раков, сост. В. Хоменко/	

Твори великої форми, п'єси

Вівальді А.	Концерт (перекладення для контрабаса Л. Ракова)
Пихль В.	Концерт (перекладення для контрабаса М. Шленкера)

Список рекомендованої літератури

1. Альбом контрабасиста. Вип. I / Сост. В. Беляков. – Київ, 1969.
2. Збірка класичних п'єс / Ред. В. Хоменко. – М., 1954.
3. Збірка легких п'єс / Перекладення для контрабаса Л. Моргена. – М., 1952.
4. Збірка п'єс / Перекладення для контрабаса С. Херсонського. – М., 1952.
5. Збірка п'єс російських композиторів / Перекладення для контрабаса М. Соколової та А. Астахова. – М., 1950.
6. Збірка старовинних сонат / Перекладення для контрабаса та ред. В. Хоменко. – М., 1954
7. Хрестоматія для контрабаса. Старші класи ДМШ / Сост. та ред. Л. Раков. – М., 1983.
8. Педагогічний репертуар для контрабаса. Вип. I / Сост. А. Мілушкін. – М. – Л., 1939.
9. П'єси російських композиторів / Перекладення для контрабасу. – М., 1984.
10. Хрестоматія для контрабаса. 1–2 класи ДМШ Вип. I / Сост. та ред. Л. Раков. – М., 1974.
11. Хрестоматія педагогічного репертуару для контрабаса. Вип. I / Сост. Л. Раков – М., 1966.